

Jens Nielsen & Skillingsviser

v/Jens Frederik Jørgensen

Foredrag 25.10.2015 i Musikskolens aula

Jens Frederik Jørgensen fortalte den 25.10.2015 historien om Jens Nielsen.

Jens Nielsen stak 5 gårde i brand i 1883 i den daværende Hvidovre kommune, bestående af Valby, Vigerslev og Hvidovre. Han blev dømt til livstid og senere dødsdømt for overfald på fængselsbetjente.

Han blev den sidste, der er blevet henrettet i Danmark i fredstid.

Om hans henrettelse og død blev der skrevet 3 skillingsviser.

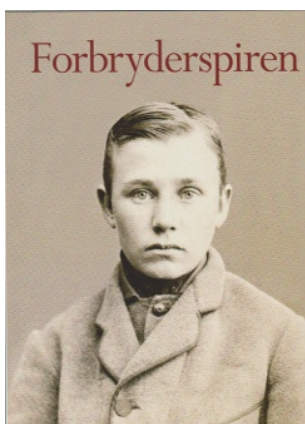
Jens Nielsen blev født den 21. november 1862 i Jyderup i Vestsjælland. Moren var krøbling, faren fordrunken. Som 7 årig endte han på Brokøb Fattiggård, hvor han måtte lægge ryg til svøben. Opdragelse var dengang i høj grad lig med optugtelse.

Jens stak som 9 årig af fra Fattiggården og stjal for at overleve. Da han var tilbage, blev han flyttet til Flakkebjerg Opdragelsesanstalt – en berygtet institution for forsømte og vildledte drenge.

2 måneder senere kom han til Opdragelsesanstalten Laderupgård ved Kolding. Her var han i 8 år.

For at få de unge på ret kurs skulle de arbejde mest muligt og længst muligt hver dag. Straffen for selv små forseelser var tæsk og/eller ingen aftensmad.

En af Jens Nielsens kammerater var faktisk den senere direktør for Nordisk Film, Ole Olsen.

Jens Nielsen 14 år gammel Kilde: Siden saxo - 4 -2014

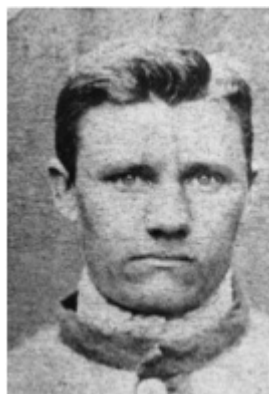
Jens blev trodsig af afstraffelserne. Han stak af fra institutionen flere gange og stjal -kom tilbage igen hver gang. Som 17 årig stjal han svovlstikker i anstaltens køkken og anstiftede to gange brand, så 3 bygninger på anstalten brændte ned.

Der gik et stykke tid, inden en anden dreng på anstalten fortalte, at det var Jens Nielsen, der havde tændt ild. Jens Nielsen blev idømt 2 års forbedringsarbejde på anstalten i Vridsløselille. Da de 2 år var gået, fik Jens en enkeltbillet af det offentlige til Canada, men han kæmpede sig tilbage til Europa - til London.

Jens havde fundet ud af, at der i forbindelse med redningsarbejdet under en brand var god lejlighed til at stjæle.

Han tændte ild i noget bomuld i dokkerne i London, og en endog meget voldsom brand brød ud. Jens' udbytte var 3 uniformsjakker.

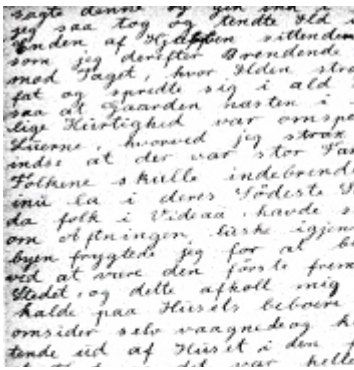
Jens Nielsen flakkede i en del år rundt i Europa, stjal og kom i fængsel, inden han kom hjem til Danmark.

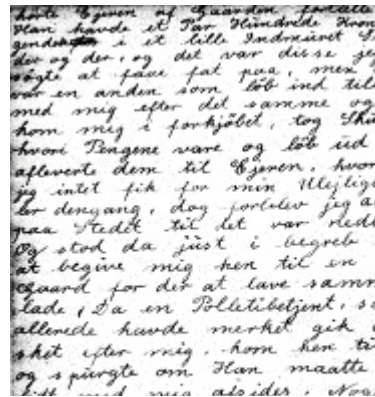
Jens Nielsen 22 år gammel

Jens Nielsen skrev, mens han var i fængsel en dagbog, som er bevaret, og som er spændende læsning.

Jeg vil nu læse et resumé op fra dagbogen fra dagene 2. – 4. juli 1883, de dage Jens Nielsen huserede i Valby og Hvidovre.

sagte denne og jeg som
jeg saa tog og stendte ild i
Garden af Hvidovre stillende
som jeg den efter Brændende
med Taget, hvor Hellen staa
fat og spredte sig i alle
saa at Gaarden hasten i
lige Heiligdom var omgæ
Ligene, hvorved jeg staa
endes at der var stor For
Folkene skulle indebrænde
nu la i deres Fødeste V.
da folk i Videaa havde s
om afpløningen, tørke igjenn
byen frygtede jeg for at
vid at svare den første frem
Stedet, og dette afkøll mig
kalde paa Hvidovres beboere
omsider selv vaagnede og k
tende sid af Hvidovret i den
it var helle

hvide Ejeren af Gaarden i Videaa
Hans havde et Par Hundrede Kroner
gondet i et lille Indbrævet i
der og der, og det var disse jeg
søgte at faa fat paa, men
var en anden som led ind till
med mig efter det samme og
hvor mig i forkjøbet, tog Th
hvorn Pengene vare og led ind
afleverede dem til Ejeren, hvor
jeg intet fik for min Ulejligh
for dengang, dog forblev jeg at
paa Stedet til det var redd
og stod da just i begreb
at begive mig hen til en
Gaard for det at lave sammen
lade, Da en Politibetjent, so
allerede havde mærket gik i
sket efter mig, hvor hen til
og spurgte om Han maatte
best med min alider, hvor

Fra Jens Nielsens dagbog

Uddrag/resume af Jens Nielsens dagbog, side 98 – 109:

Løverdag aften gik jeg på gaden, søgte at få lejlighed til at brække ind. Det blev mig stedse forhindret. Op ad søndagen kunne der ikke være tale om at gå efter den slags forehavender længere. Jeg tog på besøg hos en 3. tante på Nørrebro til kl. 6.

Så gik jeg i Søndermarken, traskede gennem Valby. Så 4 bøndergårde med stråtag ligge tæt på hinanden. Hvis jeg stak ild til 1 af dem, ville jeg sikkert kunne lægge alle 4 i aske.

Afhensyn til min egen sikkerhed, turde jeg ikke begynde, før mørket var faldet på, og alle havde begivet sig til ro. Jeg fandt en gren med tynde kviste, fastbandt halm hertil. Jeg havde dagen i forvejen købt svoulstikker.

Jeg tændte ild, gården var i lys lue på et øjeblik. Jeg slog alarm og ville ind at stjæle noget, men jeg fik ikke fat i noget.

Jeg ilede rask til næste gård, hvor ilden havde forplantet sig til. Fik heller ikke her lejlighed til at tilvende mig noget. Det gik ikke bedre i 3. gård.

I den 4. gård sneg jeg mig ind i bryggerset for at få noget at slukke tørsten med. Just da jeg var i begreb med at sætte munden til et af mælkefadene, kom gårdens ejer og tog mig i kraven. Jeg sagde til ham, at jeg plagedes af tørst. Hans sagde, at det ikke kom ham ved.

Jeg blev forbitret og begav mig om bag laden, gik ind og strøg en svoulstik og tændte ild i dyngne halm på loftet. Jeg forlod straks laden og stod så sammen med folk og så med glæde, gården nedbrænde over mælken, som jeg var blevet nægtet.

Det var blevet henad dag, og jeg begav mig ud på gårdenes marker og lagde mig til at sove i en høstak til henad aften.

Jeg begav mig så længere ud på landet – til landsbyen Videaa (Hvidovre). Jeg havde til hensigt at blive ved, som jeg sidste nat var begyndt, for at få fat i penge. Jeg sneg mig uden om landsbyen til en gård, der lå lidt ude på marken for sig selv. Da jeg fornemmede, at alle i landsbyen såvel som på gården var gået til ro, satte jeg lige som i Valby ild til taget.

Jeg tændte også ild inde i porten. Ilden bredte sig i ubegribelig hurtighed. Der var stor fare for, at folkene skulle indebrænde, da de lå i deres sødeste søvn. Jeg turde ikke være den første fremmede på stedet, da jeg tidligere var set luske gennem landsbyen. Omsider vågnede husets beboere, de styrtede ud i den forfærdeligste fart og ikke et minut for tidligt.

Landsbyens folk indfandt sig. Ejeren af gården fortalte, at han havde et par hundrede kroner liggende i et indmuret skab der og der. Jeg søgte at få fat i pengene, men en anden kom mig i forkøbet og afleverede pengene til ejeren. Jeg fik intet for min ulejlighed heller denne gang.

Jeg forblev på stedet, til gården var nedbrændt, og da jeg var i begreb med at bevæge mig hen til en anden gård for at lave den samme ballade, kom en politibetjent, som jeg allerede havde mærket gik og luskede efter mig, hen og spurgte, om han måtte tale med mig lidt af sides. Jeg gav ham falsk forklaring på mit navn, og hvor jeg kom fra. Til sidst fik jeg et spørgsmål, som jeg var aldeles ikke belavet på. "Hvad havde jeg lavet i Hvidovre om aftenen før solnedgang?" En mand fra Vigerslev havde bemærket mig.

Jeg sagde, at jeg havde været ude at se mig lidt omkring. Samtalen endte med, at betjenten greb mig i armen og sagde, at det ikke hjalp mig at fortsætte med historier, da han var gammel opdagelsesbetjent.

Jeg sagde så, at jeg hed Jens Nielsen og har rendt fra Holbæk. Jeg blev i drosche kørt til Frederiksberg Politistation, og her bekendte jeg mine forbrydelser og en del af de forbrydelser, jeg havde begået i London, fordi det var bedst at blive af med alt det gamle skrab, jeg bar på, og blive al ballade kvit.

Efter dommen kom jeg i Arresthuset på Nørrebro, dømt til Tugthusarbejde på livstid.

Sådan slutter Jens Nielsens dagbog.

De 4 gårde i Valby lå, hvor Horsekildevej ligger i dag.

I Hvidovre var det Stengården, som nedbrændte natten mellem den 3. og 4. juli 1883. Stengården lå på det, der i dag er I.G.Smiths Allé. Der er som led i "Historien i gaden" lagt en granitsten på stedet, der fortæller om branden og Jens Nielsens arrestation.

Stengården

Jens Nielsen kom til Horsens Tugthus for at sidde som livtidsfange. Det var uudholdeligt for ham, han ønskede at dø, men ikke for egen hånd – den opgave måtte det samfund, som havde skabt ham, tage sig af. Han overfaldt 3 gange en fængselsbetjent, og efter 3. overfald blev han dømt til døden.

8. november 1892 fandt henrettelsen sted i Fængselsgården I Horsens. Det var ikke en offentlig henrettelse, men alle 200 fanger var beordret til at overvære henrettelsen fra deres vinduer – til skræk og advarsel.

Lige forud for henrettelsen henvendte fængslets præst sig til Jens Nielsen, der affærdigede ham med ordene:

"Jeg har ikke noget at tale med Dem om hr. Pastor"

Borgmesteren oplæste dommen og afsluttede med ordene:

"Farvel Jens Nielsen, Vorherre være med Dem".

Når vi kender ordvekslingen på præcist, skyldes det, at dagbladet Politiken har skrevet udførligt om henrettelsen. Det var den navnkendige journalist Henrik Cavling, der skrev reportagerne. Henrettelsen af Jens Nielsen stod skarpretter Seistrup for. Han havde været slagter og politibetjent, inden han i 1887 blev udnævnt til den sidste kgl. skarpretter i Danmark.

Der var lidt spænding om, hvordan eksekutionen ville forløbe, idet Seistrup, da han gennemførte sin fanden henrettelse, havde måtte hugge 3 gange med øksen. Dertil kom, at han var kendt for at være drikfældig.

Skarpretter Jens Carl Theodor Seistrup

I Jens Nielsens tilfælde faldt øksen kun 1 gang, 8. november 1892 kl. 7.15.

Skarpretterøksen og Skavottet

Den sidste henrettelse i Danmark i fredstid havde fundet sted.

Efter eksekutionen fandt jordpåkastelsen sted i fængslets kapel og om aftenen, da mørket havde sænket sig, blev Jens Nielsen sænket i sin grav på den nye kirkegård i Horsens.

På baggrund af bl.a. Jens Nielsens liv og opvækst tog socialdemokraten Peter Sabroe – kaldet børnevennen – børnehjemmenes barbariske metoder over for børnene op i Rigsdagen. En børnelov blev vedtaget i 1905. Peter Sabroe døde for øvrigt ved den store jernbaneulykke i Bramming i 1913.

Jens Nielsens henrettelse var spændende stof i datiden. Henrettelser var normalt offentlige og havde karakter af underholdning for folket. I dette tilfælde var folk blevet afskåret fra at overvære den. Men så havde man da heldigvis datidens ”kulørte” blade – Skillingsviserne.

Skillingen havde været den mindste mønt i 430 år fra 1444 til 1874, da kroner og øre afløste rigsdaler, mark og schilling som møntenheder i Danmark.

Skillingen var den mindste møntenhed, dermed den mønt, som hovedmønten kunne opdeles i. Heraf kommer begrebet skillemønt - 96 skilling var lig med 1 rigsdaler.

Skillingsviser

Schillingmønten fra 1771 var henover årene blevet slået i 55 mio. eksemplarer. Den var af mindre ædelmetal end hovedmønten, så hvis man ville betale større beløb med skillingemønter, måtte man betale op til 4% mere.

= Tegn for skilling

Skillingsviser var nyhedsviser med et billede i træsnit, senere et fotografi på forsiden. Skillingsviser var trykt på papir af billig kvalitet, og det var ofte lærlinge, der fik overladt sætningen med fejl til følge. Prisen for et tryk på 4-8 sider med 1-3 viser var ofte 1 skilling. Skillingsvisernes emner var som oftest mord, katastrofer samt lykkelig og ulykkelig kærlighed. I 1892 udkom der f.eks. skillingsviser med følgende titler:

”De to elskendes død for egen hånd”.

”Pigeforføreren i København – forførte 50 piger af bedre familier”. Den historie udkom i to udgaver.

”Den frygtelige ildebrand på Frederiksberg”.

Skillingsviser var almindelige indtil 1. verdenskrig, hvor de afløstes af sangpostkort med tidens slagtere og revyviser.

Jens Nielsens henrettelse og død var så stor en begivenhed i datiden, at der blev skrevet hele 3 skillingsviser herom i 1892.

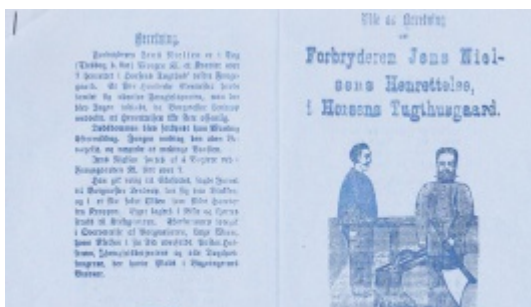
- Jens Nielsens Henrettelse i Fængselsgården i Horsens Tugthus

- Mordbrænderen Jens Nielsens Død på Retterstedet

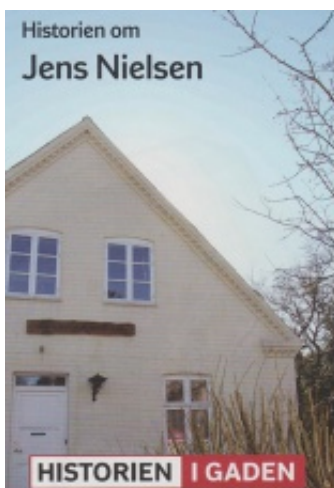

- Vise og Beretning om Forbryderen Jens Nielsens Henrettelse i Horsens Tugthusgård.

2 af skillingsviserne er med gotisk skrift, selvom den skrifttype officielt var afskaffet i skolen i 1875, men den fortsatte med at blive brugt i mange år derefter.

Vil du vide mere

Udstilling om Jens Nielsen åbner i Fængelsmuseet i Horsens i maj 2016

Horsens Museums hjemmeside:
<http://kortlink.dk/ejail/kkgg>

Politiken november 1892

Forstadmuseets publikation